

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5RE305 Regionální politika, programování a projektování v regionálním rozvoji

PODROBNÝ ROZPIS PŘEDNÁŠEK

Jednotlivá témata:

1. Východiska přístupu regionálního rozvoje, existence regionálních disparit a jejich vliv na prostorové uspořádání socioekonomických aktivit
2. Vývoj a příčiny vzniku regionální politiky; definice regionální politiky a motivy její existence (ekonomické, ekologické, sociální a politické).
3. Přístupy k regionální politice a její pojetí.
4. Cíle a nástroje regionální politiky.
5. Význam a vývoj regionální politiky Evropské unie; hospodářská a sociální soudržnost, principy regionální politiky Evropské unie, cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie v jednotlivých programových obdobích; podporované regiony, NUTS.
6. Legislativní a institucionální rámec regionální politiky v rámci Evropské unie.
7. Nástroje regionální a strukturální politiky EU - fondy, finanční instituce. Změny v jednotlivých obdobích realizace politiky.
8. Vývoj a pojetí české regionální politiky, regionální disparity v ČR.
9. Legislativní rámec české regionální politiky, nástroje české regionální politiky.
10. Programové zabezpečení české regionální politiky; podporované regiony.
11. Institucionální zabezpečení české regionální politiky. Úloha centrální, regionální a lokální správy a dalších subjektů v podpoře regionálního rozvoje v ČR.
12. Koordinace a správa finančních prostředků pro regionální politiku v ČR. Zabezpečení realizace regionální politiky ČR v současnosti a ve výhledu.

Témata na cvičení:

13. Podpora regionálního a municipálního rozvoje, strategické a rozvojové dokumenty. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru při naplňování záměrů regionálního a municipálního rozvoje. Komunitní plánování.
14. Programování a projektování v české regionální politice a v rámci HSS EU. Programy a projekty.
15. Příprava projektového záměru na základě programového dokumentu vybraného města.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1. Přednáška

A. Základní informace o předmětu a organizační záležitosti:

- Seznámení s předmětem – cíl předmětu, témata přednášek, znalosti a dovednosti po absolvování předmětu
- Požadavky na úspěšné ukončení předmětu, tj. aktivita, vypracování seminární práce a její prezentování v rámci cvičení, absolvování závěrečného testu

Druh aktivity	Prezenční studium
Aktivita na přednáškách/cvičeních/seminářích	10 %
Vypracování semestrální práce	30 %
Prezentace	10 %
Absolvování závěrečného testu	20 %
Absolvování závěrečné ústní zkoušky	30 %
Celkem	100 %

- Exkurze – proč je exkurze organizována, jak je exkurze organizována, cíl exkurze, časový rozsah (2 výukové bloky). Exkurze může být případně nahrazena diskuzí s odborníkem z praxe.
- Zadání seminární práce – jedná se o zhodnocení programového dokumentu vybraného města a zpracování projektového záměru navazujícího na priority programového dokumentu. Studenti pracují ve dvojicích. Seminární práce se odevzdává ve wordu (příp. v pdf do odevzdávnary v insisu. Je hodnocena max. 30 body. Studenti na cvičení představí svůj projektový záměr (pomocí powerpointové prezentace – ta se neodevzdává). Za své vystoupení mohou získat až 10 bodů.
- Aktivita na přednáškách je hodnocena takto – 5 bodů za plnou účast na cvičeních (za každé cvičení, na němž student chybí, se odečítá 0,5 bodu). 5 bodů se uděluje za účast na exkurzi. Pokud má student/ka omluvenku od lékaře, jsou mu/jí body přiděleny také.

B. Téma 1 - Úvod do předmětu, základní pojmy. Příčiny vzniku a existence regionálních disparit a jejich vliv na prostorové uspořádání socioekonomických

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

aktivit. Problémové regiony – různé přístupy k jejich vymezení.

Základní pojmy (opakování základních pojmů – 5RE205):

Region

Typy regionů

Hranice regionů

Řád a hierarchie regionu

Regionalizace

Jaké typy regionů jsou objektem regionální politiky?

V rámci regionální politiky se obvykle vymezují **problémové regiony**, na něž se podpora v rámci RP zaměřuje nejčastěji (viz dále)

Příčiny vzniku a existence problémových regionů jsou různé – historické, politické, ekonomické, sociální a další souvislosti v rozvoji jednotlivých zemích, ale i v samotných regionech.

Uvést příklady ve spolupráci se studenty

Obecně se rozlišují tři hlavní typy problémových regionů, ale obvykle nelze jasně tyto typy vymezit. V regionech se kombinují problémy.

- 1) Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji – nedostatek přírodních zdrojů (surovin), hrál významnou roli v období industrializace, nyní je jeho váha výrazně nižší, ale může se to projevit jako celková zaostalost (regionu “ujel vlak“ v období industrializace). Většinou se jedná o odlehlé oblasti jednotlivých zemí, podmínky v minulosti umožnily pouze extenzivní formy zemědělství, což může přetrvávat až do současnosti. Na druhé straně mají tyto regiony obvykle kvalitní, neznečištěné životní prostředí a krajinu s vysokou přírodní hodnotou. Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu (ale samotná příroda nestačí – vybavenost službami pro turisty, místní lidé a jejich ochota/schopnosti rozvíjet cestovní ruch – uvést příklady)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- 2) Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů – nedostatečné využití zdrojů způsobeno nedostatkem kapitálu, příp. schopností či dovedností zdroje využít (lidé, technologie). Rozvoj v těchto územích je závislý na ekonomické situaci v jiných regionech (možnost příchodu kapitálu), na dostupnosti technologií pro využití místních zdrojů (mohou být v určitém období příliš drahé nebo příliš náročné na pracovní sílu) a schopnosti lidí je používat.
- 3) Regiony se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími – v minulosti vyspělé regiony, nyní úpadek tradičních odvětví
Vyznačují se:
- rostoucí mírou nezaměstnanosti;
 - klesající ekonomickou úrovní (pokles HDP, HDP/obyv., pokles příjmů)
 - nízkou mírou ekonomické aktivity (ovlivněno také migrací), zejm. žen;
 - vysokou mírou emigrace;
 - neodpovídající infrastrukturou dopravní i technickou, často sociální;
 - v důsledku předchozí průmyslové činnosti často poškozené ŽP.

Uvést příklad Limburska (Nizozemí).

Zeptat se studentů na regiony (kraje ČR) a jejich případné zařazení do těchto tří typů.

V současnosti ke „klasickým“ problémovým regionům přibývají i území s problémy spojenými s digitalizací (infrastruktura, lidé) – svět 4.0 (internet věcí- IoT) – zeptat se studentů, jestli dokáží vysvětlit, co to je.

Všechny, zejména vyspělé země se snaží vymezovat problémová území – různé přístupy, různé metodiky, různé typologie. V EU je používán jako základní ukazatel vyspělosti HDP/obyv. v PPS na úrovni regionů NUTS II jako % průměru EU. Většinou je snaha vytvářet různé indexy, které zahrnou nejen HDP, ale i další významné ukazatele.

Příklady indexů na úrovni států – index konkurenceschopnosti, index lidského rozvoje, index kvality života, index konkurenceschopnosti v ČR, ...

Příklady typologie regionů v ČR:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Podle SRR (2007-2013) - podle hospodářské výkonnosti regionů, dlouhodobého socioekonomického vývoje a míry koncentrace aktivit, geografické polohy:

- **rostoucí,**
- **stagnující**
- **zaostávající regiony**

Podle SRR (2014-2020):

- **Komplexně konkurenceschopné regiony**
- **Regiony s možností rychlé akcelerace konkurenceschopnosti**
- **Regiony se slabým transferem znalostí do ekonomiky**
- **Inovativní, avšak celkově průměrné regiony**
- **Komplexně nekonkurenceschopné regiony**
- **Regiony s nejednoznačnými atributy konkurenceschopnosti**

Podle prof. Wokouna (2008) :

- **rychle se rozvíjející:** Praha;
- **rozvíjející se:** Středočeský, Plzeňský a Jihomoravský kraj;
- **s nízkou dynamikou růstu:** Jihočeský, Královéhradecký, Pardubický, Zlínský a Liberecký kraj;
- **zaostávající:** Vysočina, Karlovarský kraj
- **v poklesu:** Olomoucký, Moravskoslezský a Ústecký kraj.

Ale významné vnitřní disparity v jednotlivých krajích, kdy koncentrace aktivit do měst (především do krajských měst) jako center růstu a rozvoje vede k prohlubování rozdílů s dopady na rozvoj a konkurenceschopnost regionu jako celku.

Podle studie Mastercard 2009 a 2013 (viz mapy v prezentaci)

Podle prof. Hučky a doc. Kutscherauera (2010)

- Ekonomicky dlouhodobě zaostávající region,
- Region poznamenaný průmyslovým úpadkem či recesí,

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- Venkovský region,
- Ekonomicky výkonný region,
- Region s všestrannými podmínkami pro život,
- Region s vysoce rozvinutými sociálními službami,
- Vysoce inovující region.

Podle britské metodiky – index konkurenceschopnosti (pro Huggins). Mapa z diplomové práce K. Pelantové (2015) v prezentaci:

- Praha – pól rozvoje,
- Regiony s vysokou dynamikou rozvoje
- Regiony s průměrnou dynamikou rozvoje
- Regiony s nižší dynamikou rozvoje
- Regiony s rozvojovými problémy

A další možnosti různých metodických přístupů ovlivněných účelem typologizace

Příklady vymezení a určení problémových regionů v zemích V4:

Slovenská republika podle Matlovič, Klamár, Matlovičová, 2009 – problémová východní polovina Slovenska – zaostávající regiony – kraj Prešovský, Košický a Banskobystrický (viz mapa v prezentaci)

Polsko podle Gorzelaka, 2002 – viz mapa v prezentaci- leaders, winners, losers, laggars
Problémové – Slaskie (průmyslový region – loser), Podlaskie, Lubelski, Podkarpackie – zaostávající regiony při východní hranici Polska

Maďarsko – podobně jako v Polsku a na Slovensku – východní regiony zaostávají. (viz mapa v prezentaci).

Ve všech třech zemích je nejvyspělejším regionem ten, na jehož území se nachází hlavní město a lépe se rozvíjejí regiony na západě těchto zemí, které jsou blíže vyspělým evropským zemím.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Proč existují tyto rozdíly? Co ovlivňuje situace regionů? Jaké jsou faktory konkurenceschopnosti regionů?

Vědecký projekt na NF VŠE (financovaný GAČR) – regiony EU na úrovni NUTS II- na základě statistických dat (EUROSTAT) a rešerše dostupných informací o regionech byly vymezeny faktory „úspěšnosti regionů“:

1) Univerzální:

- Význam regionálního a rozhodovacího centra v ekonomice
- Dopravní napojení regionu (resp. centra regionu)
- Úroveň vědy, výzkumu, vývoje a inovací v regionu (klastry, trojitá šroubovice, znalostní ekonomika)
- Adaptabilní a kvalifikovaná pracovní síla
- Institucionální prostředí pro rozvoj podnikání a diverzifikace ekonomické struktury

2) Specifické:

- Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu
- Surovinové zdroje
- Technická infrastruktura a specifické podmínky kvality životního prostředí

V rámci projektu byly hodnoceny všechny regiony NUTS II v Evropské unii (jednalo se o 267 regionů) pomocí indexu regionální konkurenceschopnosti. Tento index byl sestaven pomocí statistických dat dostupných na EUROSTATu. Metodika byla založená na ukazatelích HDP/obyv. v PPS., míra nezaměstnanosti, podíl VŠ populace, migrační saldo, příjem v PPS, míra dlouhodobé nezaměstnanosti, produkce skleníkových plynů.

Podle této metodiky na prvních 10 místech

1	Inner London
2	Luxembourg
3	Stockholm
4	Utrecht
5	North Eastern Scotland
6	Salzburg
7	Tirol
8	Zeeland
9	Provincia Autonoma Bolzano/Bozen

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

10	Åland
----	-------

Dotaz na studenty ohledně zemí, v nichž se tyto regiony nacházejí.

Na posledních 10 místech:

258	Kujawsko-Pomorskie
259	Yugoiztochen
260	Warminsko-Mazurskie
261	Podkarpackie
262	Swietokrzyskie
263	Yuzhen tsentralen
264	Lubelskie
265	Severoiztochen
266	Severen tsentralen
267	Severozapaden

Postavení českých regionů v rámci tohoto hodnocení?

20. Praha, 165. Střední Čechy, 193. Jihozápad, 226. Jihovýchod, 228. Severovýchod, 232. Střední Morava, 241. Moravskoslezsko, 245 Severozápad.

Příklad úspěšného evropského regionu

- Emilia Romagna (Itálie) – 24. místo

Příklad problémového/zaostávajícího regionu

- Severozapaden (Bulharsko) – 267. místo

Téma 2 – Přístupy k regionální politice a její pojetí. Regionální rozvoj a regionální politika.

Přístupy k regionálnímu rozvoji se odvíjejí od základních ekonomických přístupů:

- klasický (liberální),
- neoklasický,

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- keynesiánský,
- neoliberální,
- institucionální

Jde vlastně vnímání určitých zásahů do tržní ekonomiky a jejich možných dopadů pozitivních/negativních.

V podstatě to lze rozdělit do tří základních skupin:

1) **Klasický (liberální), neoklasický a neoliberální přístup**

Důraz klade na stranu nabídky, protržní a spíše odmítavý postoj k regionální politice, nicméně určitá možnost prostorové koordinace socioekonomických aktivit

Např. lokalizační teorie, teorie prostorové rovnováhy (studenti by měli znát z 5RE204 – dotaz)

Přístupy k řešení problémů: mobilita pracovních sil, podpora MSP, deregulační nástroje

Otázka na studenty – uvést příklady

2) **Keynesiánský přístup**

Státní intervencionalismus – napravení tržních selhání

Např. Teorie skupiny jádro-periferie (teorie exportní základny, teorie sektorové základny, teorie regionálního multiplikátoru, teorie kumulativních příčin, teorie polarizovaného rozvoje, teorie difúze inovace atd.) (studenti by měli znát z 5RE204 – dotaz)

Přístupy k řešení problémů: finanční podpora firmám (dotace, úvěry, půjčky), administrativní opatření, relokace státních podniků a institucí, podpora zajištění veřejných služeb

Otázka na studenty – uvést příklady

3) **Institucionální přístup**

Důraz na aplikace nových technologií – produktivita práce, schopnost inovovat, role institucí atd., význam lidských zdrojů

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Instituce – lze chápat nejen jako určité „kamenné instituce“, které působí v území, ale také jako sdílené hodnoty a ustálená společenská pravidla v území, kultura života v daném území
Např. teorie učících se regionů, teorie výrobních okrsků, RIS, klastry, Triple (Quadruple, Quintuple) helix, globální komoditní řetězce (studenti by měli znát z 5RE204 – dotaz)

Přístupy k řešení problémů: měkká opatření

Otázka na studenty – uvést příklady

Regionální rozvoj

V úzkém významu lze ztotožnit regionální rozvoj s ekonomickým rozvojem daného území.

Podle Skokana (2010) lze chápat regionální rozvoj jako komplex procesů probíhající ve složitém systému regionu.

V ČR – MMR jako ústřední orgán státní správy s kompetencí v oblasti regionální politiky definuje regionální rozvoj ve Strategii regionálního rozvoje České republiky 2007-2013:

„Regionálním rozvojem rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování popřípadě zmírňování regionálních disparit.

RR můžeme chápat v akademickém pojetí jako aplikace věd, zejména ekonomie, geografie a sociologie, řešících jevy, procesy a vztahy systematicky vymezeného prostoru, které jsou ovlivňovány přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu. Cílem je zjištění příčinných souvislostí regionálních procesů a hledání nástrojů jejich ovlivnění.

V praktickém pojetí se jedná o vyšší využívání a zvyšování potenciálu daného systematicky vymezeného prostoru vznikající v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využívání přírodních zdrojů.

Obě tato pojetí jsou komplementární měla by vést k nastavení regionální politiky, vymezení vhodných nástrojů k ovlivnění rozmístění socioekonomických aktivit, tak aby se dané území rozvíjelo vyváženě a harmonicky. Nelze očekávat odstranění regionálních disparit (různé

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

fyzickogeografické podmínky, historickoekonomické souvislosti apod.). Určitá míra disparit je „zdravá“.

Definice regionální politiky – neexistuje jedna „jednotná“ definice RP.

Obecně lze RP definovat jako **soubor cílů, opatření a nástrojů vedoucích ke snižování rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů.**

Např. **EU definuje RP:**

Regionální politiku lze charakterizovat jako určitou koncepční a cílevědomou činnost veřejných orgánů (místních, regionálních a centrálních vlád, řídicích orgánů EU) usilující o eliminaci negativních důsledků teritoriálně nerovnoměrného ekonomického rozvoje a probíhajících strukturálních změn.

Definice RP v ČR – MMR, 2006:

Regionální politika představuje soubor intervencí, zaměřených podle konkrétní situace státu a jeho regionů a podle očekávaných vývojových tendencí, na podporu opatření vedoucích k růstu ekonomických aktivit a jejich lepšímu územnímu rozložení a k rozvoji infrastruktury.

Základní podmínkou RP je jasné definování priorit a koncentrace prostředků na tyto priority

Významným cílem RP je **konvergence regionů** v rámci určitého územního celku a klíčovým znakem je její **selektivnost**, tzn. diferenciaci zaměření intervencí na podporu vybraných problémových regionů, které výrazně zaostávají ve svém rozvoji za průměrem v míře, která je společensky uznána za nežádoucí.

V podmínkách ČR se RP uplatňuje:

- z úrovně EU vůči vybraným regionům NUTS2 (regiony soudržnosti)
- z úrovně ČR vůči vybraným státem podporovaným regionům
- z úrovně krajů vůči vybraným mikroregionům

Lze rozlišit tři základní typy regionální politiky, nicméně obvykle se realizují opatření, které všechny tři typy kombinují:

- *růstově orientovaná (prorůstová)* – zaměřuje se na optimální alokaci produkčních faktorů v území – koordinace soukromých a veřejných investičních aktivit

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- stabilizačně orientovaná (stabilizační) – cílem je relativně vyvážená ekonomická struktura, což vyžaduje koordinaci regionální politiky se sektorovými politikami (např. politika rozvoje MSP, politika zaměstnanosti, vzdělávací politika, zemědělská politika, ...)
- infrastrukturně orientovaná – zaměřuje se na relativně rovnoměrné vybavení regionů infrastrukturou (dopravní, technickou, sociální)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

